

درس ۱۳
جمعیت ایران

اگر تعداد افرادی که متولد می شوند بیشتر از افرادی که می میرند باشد جمعیت افزایش می یابد.

در چه صورت جمعیت
افزایش می یابد:

اگر تعداد افرادی که متولد می شوند کمتر از افرادی که می میرند باشد، جمعیت کاهش می یابد.

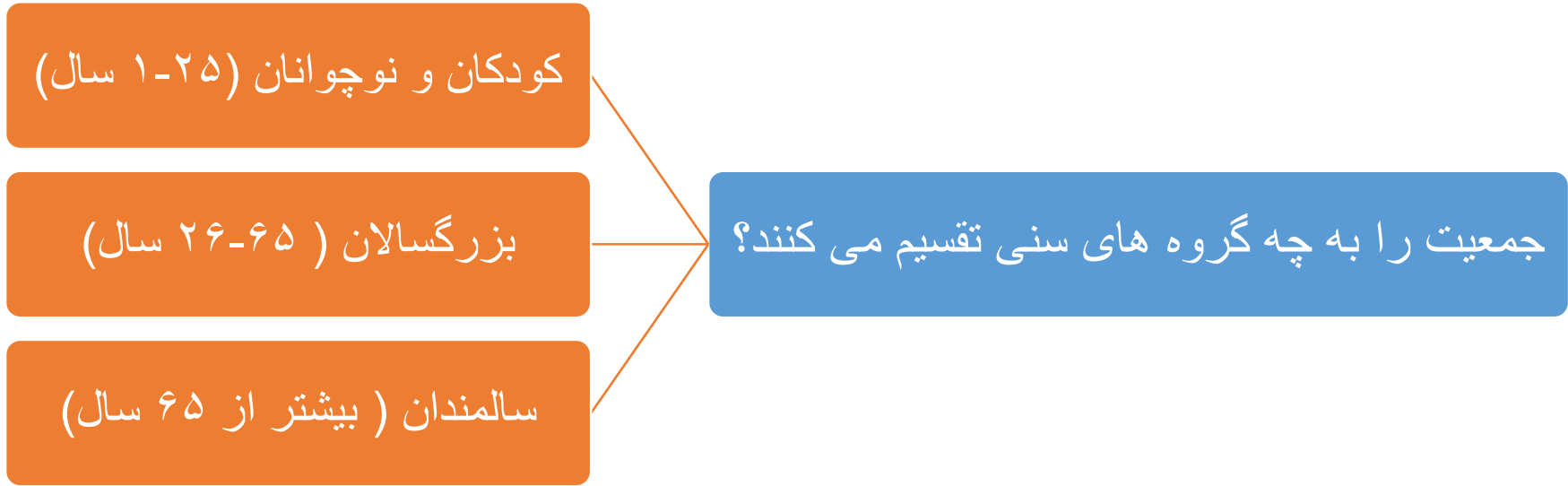
در چه صورت جمعیت
کاهش می یابد:

محاسبه رشد جمعیت کشورها نشان می دهد در برخی از کشورها رشد جمعیت زیاد است اما در بعضی از کشورها رشد جمعیت کاهش یافته است.

دلیل محاسبه رشد
جمعیت

در برخی کشورها مانند سوئیس و دانمارک تعداد زاد و ولدها کمتر از مرگ و میرها شده است، به این رشد، رشد منفی می گویند.

رشد منفی جمعیت :

• در این کشورها با کم شدن زاد و ولد ، جمعیت جوان کاهش و تعداد سالمندان افزایش می یابد و جامعه از نیروی جوان که می تواند کار کند و با فعالیت های اقتصادی و آموختن علم به پیشرفت کشور کمک کند، محروم می شود.

وقتی رشد جمعیت منفی می شود کشورها با چه مشکلاتی روبرو می شود؟

مسئولیت سرشماری جمعیت را به عهده دارد. این مرکز، اطلاعات مختلف مربوط به جمعیت را هر ۵ سال یک بار جمع آوری و در کتاب ها یا نشریات الکترونیکی منتشر می کند.

وظیفه مرکز آمار ایران چیست؟

فعالیت صفحه ۷۵

الف کم شدن نیروی جوان برای پیشرفت علم و تکنولوژی - کاهش نیروی فعال - کم شدن نیروی نظامی

ب جمعیت کودکان و جوانان

پ تامین نیازهای اقتصادی - افزایش تولید - افزایش نیروهای متخصص و پیشرفت علم و تکنولوژی

تراکم جمعیت

- به نسبت افرادی که در یک مکان زندگی می کنند تراکم جمعیت آن مکان می گویند.

تراکم جمعیت چگونه محاسبه می شود؟

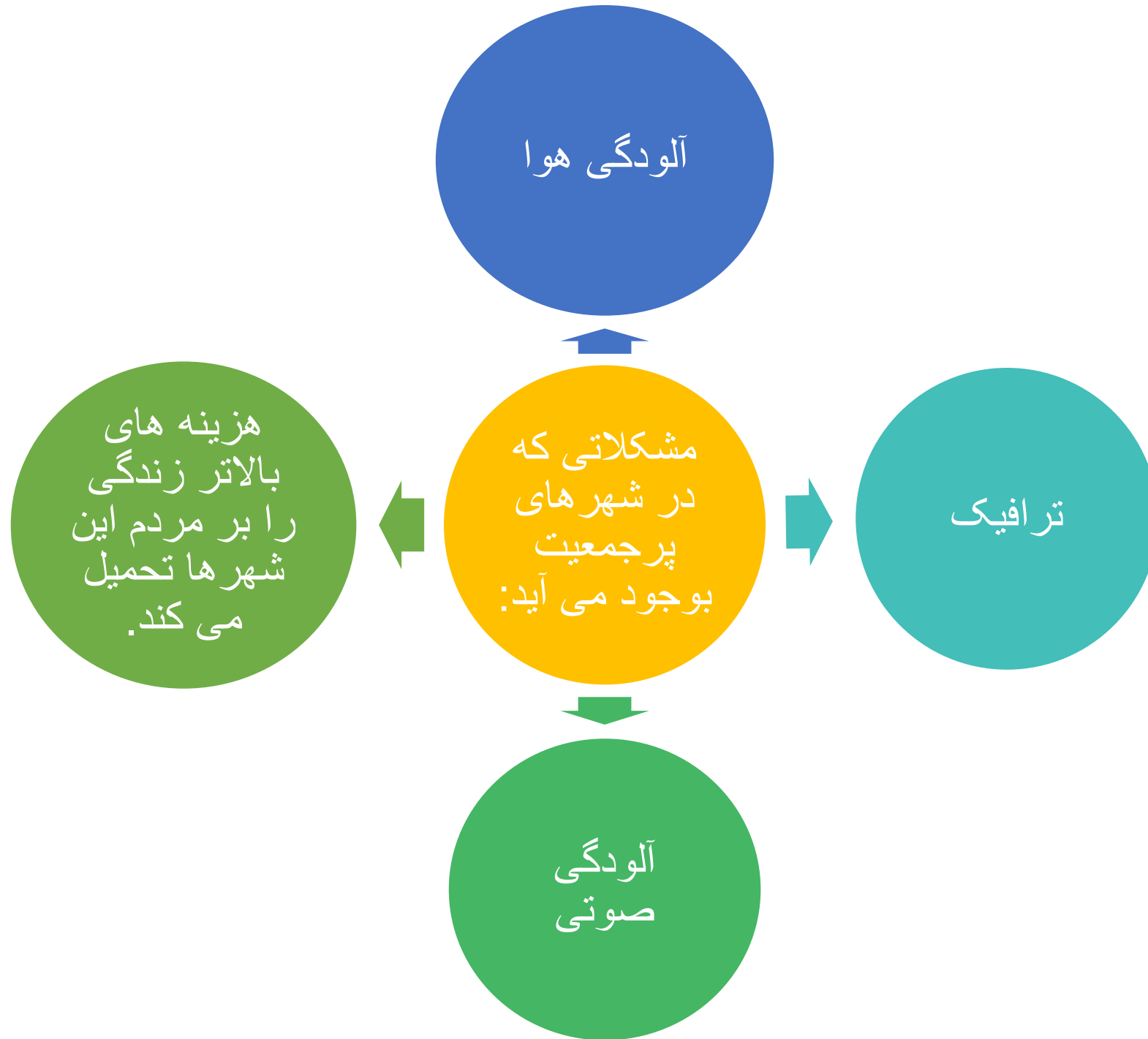
- برای محاسبه ی تراکم جمعیت یک منطقه ، جمعیت آن منطقه را بر مساحت تقسیم می کنند.

چرا نواحی داخلی ایران جمعیت بسیار کمی زندگی می کنند؟

- در نواحی داخلی ایران به دلیل کمبود بارندگی ، آب و هوای گرم و خشک و خاک های نامساعد و شور جمعیت بسیار کمی زندگی می کنند .. مانند دشت لوت و دشت کویر

پرجمعیت ترین و پرتراکم ترین ناحیه کشور ما :

منطقه شهری تهران است. یعنی تهران و شهرهای کوچک و بزرگ اطراف آن. چون تهران پایتخت کشور است و در این شهر سازمان های مهم دولتی ، دانشگاه ها ، بیمارستان ها صنایع زیاد مستقر شده است.

دومین ناحیه پرتراکم
در کشورها

جلگه های کناره ی دریای خزر- به دلیل باران کافی و آب فراوان و هوای معتدل خاک حاصلخیز

افزایش جمعیت در ناحیه
خوزستان به دلیل:

بعضی از مناطق ایران به دلیل داشتن معادن و ذخایر، جمعیت زیادی را به خود جذب کرده اند مانند ناحیه خوزستان به دلیل داشتن منابع نفت و گاز

چرا کوهپایه های البرز و زاگرس جمعیت زیادی
را به خود جذب کرده است:

به دلیل خاک حاصلخیز و بارندگی کافی

نام ناحیه	میزان تراکم	عوامل موثر در پراکندگی جمعیت
منطقه ی شهری تهران	زیاد	پایتخت بودن، وجود سازمان های مهم دولتی، دانشگاه ها، بیمارستان ها
جلگه های کناره ی دریای خزر	زیاد	باران کافی، آب فراوان، هوای معتدل و خاک حاصلخیز
دشت کویر و لوت	کم	کمبود بارش و آب و هوای گرم و خشک
استان خوزستان	زیاد	داشتن منابع نفت و گاز

درس ۱۴

منابع آب و خاک

انسان ها از منابع گوناگون برای :

• تامین غذا، پوشاک ، وسایل زندگی ، پخت و پز ، رفت و آمد و همه نیازهای دیگر خود استفاده می کند.

برای جلوگیری از کاهش یا به خطر افتادن منابع :

• باید راه های استفاده ی صحیح از منابع را یاد بگیریم.

به طور کلی آب مورد نیاز انسان از کجا تامین می شود؟

• از آب های سطحی (رودها) یا آب های زیرزمینی (چاه ، چشمه ، قنات) تامین می شود.

یکی از منابع مهم تامین آب شهرنشینان و روستاییان **رودها** هستند.

اغلب رودهای دائمی و پرآب ایران از کوه های **البرز** و **زاگرس** سرچشمه می گیرند.

چرا بیشتر رودهای ایران برای کشتیرانی مناسب نیستند؟

• رودهای پرآب ایران چون از شیب های تند کوهستانی جاری می شوند قابل کشتیرانی نیستند و فقط در بخشی از رود کارون می توان کشتیرانی کرد.

رودهای پر آبی که از کوه های البرز سرچشمه می گیرند و به دریای خزر می ریزند.

حوضه آبریز دریای خزر

رودهایی که از کوه های زاگرس با کوه های پراکنده داخلی سرچشمه می گیرند و به خلیج فارس و دریای عمان می ریزند.

حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان

رودهایی که به دریاچه ها و باتلاق های داخلی یا زمین های اطراف خود نقوذ می کنند.

حوضه آبریز داخلی

سه حوضه آبریز ایران

میزان مجاز مصرف آب برای یک فرد در شبانه روز ۱۵۰ لیتر تعیین شده است اما در ایران متوسط مصرف در شبانه روز ۲۵۰ تا ۳۰۰ لیتر است.

میزان مجاز مصرف آب برای یک فرد:

با افزایش جمعیت و تغییر شیوه های زندگی مصرف آب روز به روز بیشتر شده است.

درست مصرف کنیم

آب را آلوده نکنیم

ما چه کمکی می توانیم در بهبود وضعیت آب داشته باشیم؟

در هنگام حمام کردن یا مسواک زدن ، شیر آب را باز نگذاریم چرا که در هنگام دوش گرفتن به طور متوسط هر دقیقه ۲۰ لیتر آب مصرف می شود.

شیرهای آب را همیشه بازدید و تعمیر کنیم تا چکه نکند.

مصرف درست آب

زباله ها را در رودها و آب های جاری نریزیم. از نظر دین اسلام آلوده کردن آب ها گناه است.

از مواد شوینده که ترکیبات شیمیایی دارند ، کمتر استفاده کنیم. چون این مواد آب های زیرزمینی را آلوده می کنند.

برای آلوده
نکردن آب

مقایسه خاک جلگه ها با خاک مناطق مرکزی و جنوبی :

- در جلگه ها و اطراف رودها و برخی کوه پایه ها خاک حاصلخیزی وجود دارد که مواد آلی و معدنی مناسب دارند. اما خاک برخی مناطق مرکزی، داخلی یا جنوبی کشور به علت وجود نمک یا آهک در خاک، برای کشاورزی مناسب نیست. در این مناطق به علت خشکی هوا و کمبود بارندگی، گیاهاک (هوموس) خاک بسیار کم است.

خاک چگونه تشکیل می شود؟

- خاک، لایه نازکی از پوسته زمین است که از خرد شدن سنگ ها پدید آمده است، خاک طی زمان طولانی با توجه به عواملی مانند سنگ ها، آب، دمای هوا و موجودات زنده یک منطقه تشکیل می شود. بنابراین هر نوع خاک مواد معدنی خاصی دارد که انواع مختلف خاک ها را تشکیل می دهد.

چه عواملی موجب از بین رفتن خاک می شود؟

مصرف بیش از حد مواد غذایی و کشت پی در پی یک محصول در زمین و استراحت ندادن به خاک

قطع بوته ها و کندن درختان که موجب می شود خاک در اثر باد و باران به راحتی شسته می شود.

استفاده نامناسب و بی رویه از کودهای شیمیایی

ایجاد ساختمان و جاده و کارخانه روی خاک های قابل کشت

دفن زباله در خاک

در کشور ما سازمان **جنگل ، مراتع و آبخیزداری** حفاظت از خاک را بر عهده دارد.

درس ۱۵

گردشگری چیست؟

گردشگری در گذشته و حال:

- در گذشته تعداد کسانی که به مسافرت می رفتند بسیار کم بوده اما با گذشت زمان، تعداد گردشگران بیشتر شد، به طوری که امروزه میلیون ها نفر از مردم جهان در ایام مختلف سال از جایی به جای دیگر سفر می کنند.

خداوند در قرآن درباره سفر کردن چه می فرماید:

- ای پیامبر به بندگان بگو در زمین سفر کنید تا از عاقبت کسانی که قبل از شما بودید آگاه شوید.

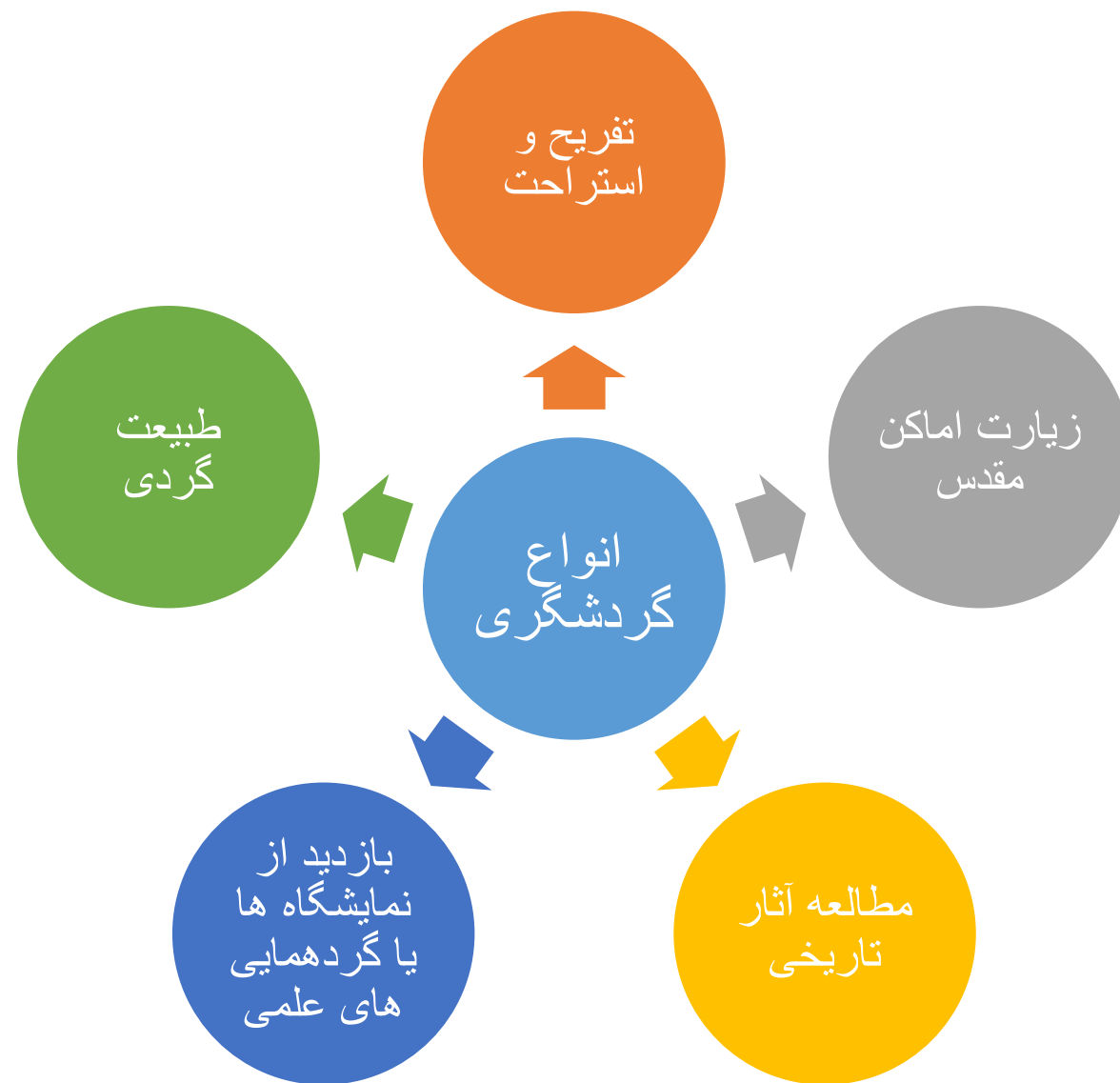
گردشگر

- به کسانی که محل اقامت یا کار خود را به طور موقت ترک می کنند و برای استراحت یا گردش و دیدن یا مطالعه مکان های تاریخی و طبیعی ، به سفر می روند گردشگر می گویند.

اهمیت گردشگری

وقتی گردشگران به ناحیه ای سفر می کنند در آن ناحیه شغل های مختلفی ایجاد می شود . برای مثال هتل داری ، دفاتر فروش بلیت ، دفاتر حمل و نقل ، فروش صنایع دستی و غذاها و شیرینی های محلی

وقتی افراد به سفر می روند علاوه بر استراحت و تفریح یا پدیده های زیبای طبیعی و مکان های مذهبی ، تاریخی و فرهنگی آشنا می شوند و چیزهای زیادی درباره مکان ها و آداب و رسوم مردم مناطق یاد می گیرند.

گردشگری نقش مهمی در افزایش درآمد مردم بک منطقه دارد.

یکی از وسایل مهمی که باید برای گردشگری یا انجام هر نوع سفر از آن استفاده کرد نقشه است.

• نقشه ها به ما کمک می کنند تا مکان های جدید را بهتر پیدا کنیم و سریع تر خود را به آنجا برسانیم. بدون نقشه ممکن است مسیرها را اشتباه کنیم یا زمان زیادی برای پیدا کردن یک مکان صرف کنیم.

چرا نقشه وسیله مهمی در گردشگری است؟

• بر روی نقشه راه ها، جاده های اصلی و فرعی و همچنین مکان های خدماتی چون رستوران ها، تعمیرگاه ها، پمپ بنزین ها، نمازخانه ها و نظایر آن مشخص شده است. با استفاده از مقیاس نقشه راه ها می توانید حساب کنید چقدر از روستا یا شهری که می خواهید به آن سفر کنید، فاصله دارید.

بر روی نقشه راه ها چه چیزهایی مشخص شده است؟

یکی دیگر از نقشه هایی که به هنگام سفر باید همراه داشته باشیم، نقشه راه ها است.

درس ۱۶

جاذبه های گردشگری ایران

سفرهای زیارتی

- در کشور ما ، بخش عمده ای از سفرها جنبه زیارتی دارد. سفرهای زیارتی به منظور بازدید از مکان های مقدس و زیارت مرقد پیامبران الهی ، امامان بزرگوار (ع) و امامزاده ها انجام می گیرد.

دلایل توجه زائران داخلی و خارجی به مساجد ایران

- بعضی از مساجد علاوه بر محل عبادت ، از نظر معماری زیبایی اسلامی نیز مورد توجه گردشگران هستند.
- مانند: مسجد امام و شیخ لطف ا... در اصفهان ، مسجد جامع یزد و مسجد گوهرشاد در مشهد

مشهد مقدس، مهم ترین قطب زیارتی ایران

- همه ساله تعداد زیادی از زائران ایرانی و خارجی برای زیارت مرقد مطهر امام رضا (ع) به مشهد سفر می کنند.

سخن امام رضا (ع) در مورد صدقه

صدقه بده، هر چند کم باشد زیرا هر کار کوچکی که صادقانه برای خدا انجام شود بزرگ است.

حرم مطهر امام رضا (ع) و
مجموعه آستان مقدس رضوی :

علاوه بر اهمیت زیارتی از نظر معماری و تاریخی نیز اهمیت فراوان دارند.

در صحن های مطهر امام رضا (ع) آرامگاه کدام
شخصیت های بزرگ علمی مذهبی

شیخ بهایی و علامه محمد تقی جعفری

موزه های آستان قدس رضوی:

موزه قرآن – موزه سکه – موزه صدف – موزه
سلاح

مدال های کشتی گیر محبوب
ایران مرحوم تختی که از
قدیمی ترین این مدال هاست.

مدال هایی که برخی از
نخبگان علمی و همچنین
ورزشکاران به موزه اهدا
کرده اند

قرآن های نفیس که با خط
مبارک ائمه اطهار بر روی
پوست آهو نوشته شده.

اولین سنگ مرقد مطهر امام
رضا (ع) و سکه ها و
کتیبه های نفیس

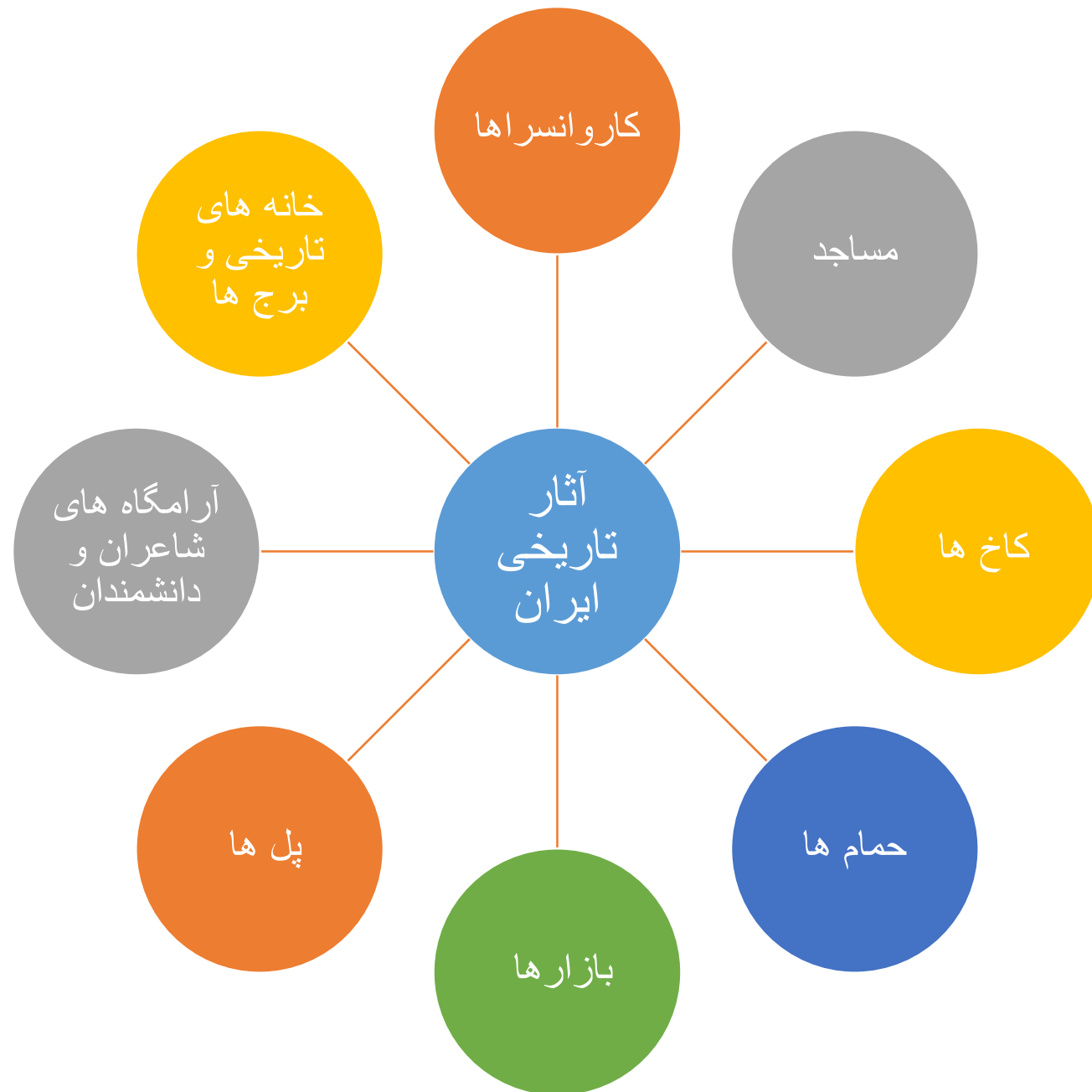
آثار و اشیای موجود در
موزه امام رضا (ع)

برخی از بناهایی که میراث جهانی هستند و باید از آنها محافظت کنیم:

منطقه تاریخی
آبادانا
شوش استان
خوزستان

دروازه سنگی
آذربایجان
غربی

تخت جمشید
استان فارس

طبیعت گردی

یکی از انواع گردشگری، گردش و استراحت یا مطالعه و تحقیق در مکان های طبیعی چون کوه ها، غارها، چشمه های آب معدنی و بیابان ها و جنگل ها و پناهگاه های حیات وحش و روستاها است.

سواحل شمال در کنار دریای خزر

جنگل های زیبا روی دامنه کوه ها

مزارع برنج و روستاهایی که در دو طرف جاده هستند.

سواحل خلیج فارس

دریای عمان

در تابستان

در زمستان

از مراکز مهم
گردشگری ایران

یکی از بنادر مهم و مراکز گردشگری در سواحل دریای عمان، **بندر چابهار** است.

امروزه کشورها سعی می کنند برای گردش و استراحت در طبیعت طوری برنامه ریزی کنند که از **آسیب رساندن به محیط زیست** جلوگیری شود.

یکی از برنامه ها برای جلوگیری از آسیب رساندن به محیط زیست : **ایجاد پارک های ملی** است.

پارک ملی گلستان در استان های گلستان و خراسان شمالی از بزرگترین پارک های ملی ایران است.

بوته کنی ، چرای دام ها ، شکار و نظایر آن ممنوع است و محیط های امن طبیعی برای جانوران پدید آورده اند.

در پارک های ملی چه مقرراتی حاکم است؟

درس ۱۷

میراث فرهنگی و تاریخ

میراث

- یعنی ارث و هر چیزی که از گذشتگان و نیاکان به ما رسیده باشد.

میراث فرهنگی

- بخشی از آثاری که از گذشتگان برای ما به جای مانده است . میراث فرهنگی همه آثار ارزشمندی است که به فرهنگ ، تمدن و هویت یک ملت مربوط می شود. این آثار، حاصل فکر ، تفکر ، زندگی و تلاش مردمی است که در گذشته زندگی می کرده اند.

میراث فرهنگی شامل چه چیزهایی است؟

آثار مادی مثل ظرف ها ، سکه ها ، کتیبه ها، فرش ها ، کتاب های قدیمی و بناهای تاریخی ، مساجد و امامزاده ها است. همچنین ممکن است چیزهای غیرمادی مثل اعتقادات ، دستاوردهای علمی و هنری و فرهنگی ، زبان و یا آداب و رسوم باشد که از گذشته به ما رسیده است.

- زیرا ایران دارای میراث فرهنگی بسیار زیاد است؟

چرا ایران دارای میراث فرهنگی بسیار زیاد است؟

علم تاریخ

عبارت است از مطالعه زندگی انسان ها در گذشته.

آشنایی با گذشته به ما چه
کمکی می کند؟

به ما کمک می کند تا زمان حال را بهتر بفهمیم . ما از مطالعه رویدادها و زندگی مردمان گذشته می توانیم عبرت بگیریم و از تجربه های آنها در زندگی امروز استفاده کنیم.

مورخ

به کسانی که درباره زندگی انسان ها و رویدادهایی که در گذشته اتفاق افتاده ، مطالعه و تحقیق می کنند.

مورخان در مطالعات خود از
چه منابعی استفاده می کنند؟

کتاب ها - نوشته ها - کتیبه ها - ابزارها و وسایل زندگی - بناها - سکه ها - سلاح ها- سنگ نگاره ها و هر چیزی که از گذشته باقی مانده است ، استفاده می کنند.

مورخان در کار خود از یافته ها و نتایج مطالعات **باستان شناسان** استفاده می کنند.

باستان شناسان در هر مرحله از چه ابزارهایی استفاده می کنند؟

- در هر مرحله از ابزار خاصی استفاده می کنند، از ابزارهای ساده مانند بیل و کلنگ تا میکروسکوپ و دوربین های مخصوص که با آنها لایه های درون خاک را مشاهده می کنند.

باستان شناسان ابتدا چه کارهایی انجام می دهند؟

- ابتدا با مشاهده ویرانه ها و خرابه ها حدس می زنند که در یک منطقه ، آثار باستانی وجود دارد.
- سپس به جست و جو و حفاری در آن منطقه می پردازند . باستان شناسان با حوصله آثار موجود در دل خاک را بیرون می آورند و هنگامی که خاک ها را لایه برداری می کنند به هر شیئی که برخورد می کنند، معمولا همان موقع از آن عکس و فیلم تهیه می کنند.

مورخان معمولا کار خودشان را با پرسش هایی درباره **گذشته** آغاز می کنند.

در همه کشورها برای حفظ و نگهداری آثار تاریخی با ارزش و میراث فرهنگی، مکان هایی به نام **موزه** وجود دارد.

محل نگهداری آثار تاریخی

محل برای نمایش آثار، به طوری که مردم از چگونگی زندگی مردم در زمان های مختلف آشنا می شوند.

موزه ها مکان های مناسبی برای افرادی هستند که در رشته های مختلف مثل تاریخ، هنر، معماری، باستان شناسی و ... مطالعه می کنند.

موزه ها

- یکی از اهداف مهم این وزارتخانه، معرفی فرهنگ و تمدن گرانبهای ایرانی- اسلامی کشورمان است. این وزارتخانه فعالیت های مختلفی را در زمینه حفظ و احیای میراث طبیعی و فرهنگی و صنایع دستی کشور، انجام می دهد.

وزارت میراث
فرهنگی،
گردشگری و
صنایع دستی